

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
TARĖJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3891, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO
PROCESO KODEKSO 62 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO XIV
SKYRIAUS PIRMUOJU¹ SKIRSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3892, LIETUVOS
RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 40 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR
KODEKSO PAPILDYMO XVIII¹ SKYRIUMI ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3893,
LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 230 IR 231 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3894 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO PAPILDYMO 226² STRAIPSNIU IR 589
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIP-3895“ PROJEKTO
(toliau - Projektas)
(TAP-19-2023; TAIS NR. 19-12733(2))**

2019-12-06 Nr.
Vilnius

Projekto rengėja: Teisingumo ministerija

Projekto tikslas: Pateikti Seimui Vyriausybės išvadą dėl įstatymų paketo susijusio su tarėjų instituto Lietuvoje įteisinimu.

Dabartinė situacija: Seimo 2016 m. spalio 11 d. nutarimu Nr. XIII-2676 patvirtinta Visuomeninių teisėjų (tarėjų) instituto teismuose koncepcija. Siekiant įgyvendinti Koncepcijos nuostatas, Seime yra įregistruotas ir šiuo metu svarstomas Konstitucijos 48 ir 109 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-3273, kuriuo siekiama nuo 2021 m. sausio 1 d. sudaryti teisinės prielaidas piliečiams, davusiems tarėjo priesaiką, kartu su teisėjais nagrinėti bylas ir priimti sprendimus. Kartu su Konstitucijos pakeitimų svarstymu, Seime buvo parengti įstatymų pakeitimai, kuriais (atitinkamai pakeitus Konstituciją) bus įstatyminiu lygmeniu įteisintas tarėjų institutas. Šio įstatymų projektų paketo teikėjai - Seimo nariai J. Bernatonis, G. Kirkilas, I. Šiaulienė, A. Širinskienė.

Teismo tarėjų instituto įteisinimo tikslas - visuomenės pasitikėjimo teismais ir teisine sistema didinimas, teismų darbo atvirumo skatinimas, visuomenės teisinis švietimas.

Remiantis Lietuvos teisės instituto atliktu moksliniu tyrimu lauktini teigiami rezultatai: visuomenės švietimas, „gyvosios“ ir formaliosios teisės suartinimas, didesnė demokratija, papildoma apsauga nuo galimo poveikio teismui ir nuo paties teismo piktnaudžiavimo, papildoma teisėjų nepriklausomumo garantija, didesnis legitimumas etc. Galimos neigiamos pasekmės / rizikos: didesnės sąnaudos, sprendimų argumentavimas subjektyviu teisingumo jausmu, emocijomis, prietarais ir stereotipais, tarėjų korupcijos ir šališkumo rizika.

Atkreiptinas dėmesys, kad įdiegus tarėjų institutą, kils papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis. Tikslus poreikis turės būti apskaičiuotas ir numatytas, planuojant 2021 metų ir tolesnių metų valstybės biudžeto išlaidas (*preliminariais skaičiavimais yra reikalingos ~700 tūkst. eurų vienkartinės investicijos infrastruktūros parengimui bei darbuotojų apmokymui, bei ~1,5 mln. eurų kasmet kompensacijoms tarėjams už sugaištą laiką atliekant pareigas*).

Projekto esmė: Vyriausybės išvados projektu yra siūloma iš esmės pritarti įstatymų projektams, tačiau pasiūlyti Seimui šiuos patikslinimus:

1. Tarėjų įstatymo projekte:
 - nustatyti, kad tarėju negali būti skiriamas ir politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas;
 - įvertinus Teismų įstatymo apibrėžtą Teisėjų tarybos kompetenciją, nustatyti, kad sprendimus dėl asmens įrašymo į Tarėjų sąrašą priima Teisėjų taryba, o šis sąrašas sudaromas ir tvarkomas Teisėjų tarybos nustatyta tvarka.
 - nustatyti, kad Asmenų, kurie pretenduoja būti tarėjais, atrankos komisijos sudėtį tvirtina Teisėjų taryba. Be to, siekiant teisinio apibrėžtumo, įstatymo lygmeniu nustatyti subjektus, turinčius teisę siūlyti šios komisijos narius, nariams keliama reikalavimai, jų kadencijų trukmė ir skaičius, taip pat komisijos išvadų apskundimo tvarka.
 - atsižvelgiant į Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo reglamentavimą, nustatyti, kad tarėjai neskiriami teismuose nagrinėti bylų, kuriose faktiniai duomenys, sudarantys tarnybos paslaptį, naudojami kaip įrodymai, išskyrus atvejus, kai jie išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka.
 - siekiant užtikrinti tinkamą tarėjų socialinę apsaugą ir suvienodinti tarėjų gaunamų pajamų bei teisėjų gaunamų pajamų apmokestinimą, nustatyti, kad išmokos tarėjams už dalyvavimą bylose apmokestinamos gyventojų pajamų mokesčiu, taip pat pagal šias išmokas mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos.
2. Siekiant nuoseklaus tarėjų dalyvavimo žodinio proceso tvarka pirmosios instancijos teismuose nagrinėjamose bylose Civilinio proceso kodekso projekte nustatyti, kad tarėjai dalyvauja ir parengiamajame teismo posėdyje.

Derinimas: Projektas buvo teiktas derinti Teisėjų tarybai, Generalinei prokuratūrai, Lietuvos advokatūrai, Finansų ministerijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Nacionalinei teismų administracijai, Specialiųjų tyrimų tarnybai ir Policijos departamentui. Nacionalinė teismų administracija per nustatytą terminą išvados nepateikė. Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, parengta derinimo pažyma. Rengėjų pateikti argumentai vertintini kaip pakankami neatsižvelgti į derinimo pažymoje pateiktas pastabas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Specialiųjų tyrimų tarnyba yra pateikusi antikorporcinio vertinimo išvadą, kurioje projektai įvertinti ir pateikti siūlymai dėl tobulinimo antikorporciniu požiūriu.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektas prisideda įgyvendinant Septynioliktosios Vyriausybės programos 224.4 papunktyje įtvirtintą tikslą – „skatinsime visuomenės įsitraukimą į teisingumo vykdymą, įteisindami visuomeninio teismų tarėjo institutą. Teismų tarėjų – nepriekaištingos reputacijos visuomenės atstovų – dalyvavimas bylų nagrinėjime prisidės prie teisminės sistemos atvirumo, skaidrumo stiprinimo“.

Atitinkamas veiksmas yra taip pat numatytas Vyriausybės programos įgyvendinimo plane – visuomeninių teisėjų (tarėjų) instituto teismuose įteisinimas ir įsteigimas (5.3.4. darbo „Žmogaus teisių apsaugos ir pasitikėjimo teisingumo sistema stiprinimas“ pirmasis veiksmas), kurio įgyvendinimo terminas yra 2020 m. III ketvirtis.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome rengėjams atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2019 m. gruodžio 4 d. išvadoje Nr. NV-3413 pateiktą techninio pobūdžio pastabą (patikslinti nuorodą į įstatymo straipsnį).

Projektus siūlome teikti svarstyti į Vyriausybės posėdžio B dalį.

Patarėjas

Audrius Kasinskas

